

Čeprav je Tomc s svojim iskanjem nove znanosti o človeku izredno prepričljiv, pa takšen projekt zaradi specifičnega režima resnice moderne znanosti v sodobni družbi, iz katerega naj bi slednji izhajal, še zdaleč ni neproblematičen. Tomc v *Mentalni mašini* pravi, da če svet obravnava kot produkt enih in istih energijsko materialnih procesov, »to pomeni, da je vse racionalno pojasnjevanje sveta domena moderno razumljene znanosti« (str. 32), in dodaja, da »nič racionalnega ni mogoče reči o svetu izven znanosti, ker je svet, ki ga raziskuje znanost, edini svet, ki obstaja« (str. 33). Če se nam izpostavljene Tomčeve teze zdijo problematične, s tem nikakor nečemo reči, da obstaja še kaj onkraj energijsko materialnih procesov, želeli pa bi opozoriti, da je na energijsko materialno realnost mogočih več (racionalnih) pogledov in da je pogled moderne znanosti samo eden od njih. Pogled moderne znanosti na celoto energijsko materialnih procesov je lahko upravičeno privilegirana le s povsem določenega vidika in namena človekovega prizadevanja: znanosti kot argumentirane in adekvatne zaloge vednosti o pojavih oziroma, kot pravi Tomc, podjetju, ki »gnezdi v iskanju resnice o energijski materiji – to je tistih izrekanih, za katere se s preverjanjem izkaže, da se informacije o dražljajih prekrivajo z našimi reprezentacijami o njih« (str. 32). Zdi se, da obstaja nevarnost, da moderna institucionalizirana znanost kognitivno znanost podredi zgolj svoji poglavitni funkciji izboljševanja naših miselnih mnenj o svetu in da, kot priznava tudi Tomc, to počne ne glede na to, ali to komu koristi ali ne. Posledično mislimo, da bi bila velika škoda, če se nesporni potencial kognitivne znanosti ne bi uporabil tudi za raziskovanje vsakdanjih praks, ki bi izboljšale splošne kvalitete človekovega odnosa do sveta znotraj njegove konkretne življenjske izkušnje. Če kognitivna znanost v okviru moderne znanosti ostane na ravni eksperimentov in graditve sistema znanosti na osnovi zgolj racionalnega mišljenja, ki je, kot tako prepričljivo dokaže prav Tomčeva knjiga, pri človeku samo vrh ledene gore, zanemari možnosti povsem praktične uporabe kognitivne teorije na ravni vsakdanjega življenja. Tako na primer za namen reševanja človekovih emocionalnih težav in trpljenja pač ni dovolj še tako lucidna znanstvena ugotovitev, ki jih preprosto opredeli kot skup energijsko materialnih procesov. Pred nami in kognitivno znanostjo je torej izziv, kako njene ugotovitve koristno aplicirati tudi v našem vsakdanjem odnosu do sveta tukaj in sedaj.

Bogomir Novak

**Nada Lebarič, Darja Kobal Grum, Janez Kolenc:
Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami.
Radovljica: Didakta, 2006.**

**126 strani (ISBN-10 961-6530-99-2, ISBN-13 978-961-6530-99-6),
19,90 evrov**

Avtorji raziskave Nada Lebarič, Darja Kobal Grum in Janez Kolenc obravnavajo vprašanje socialnega vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redni pouk javne šole. O socialni integrativnosti in inkluzivnosti govorimo na osnovi evropske in slovenske zakonodaje. Skupina avtorjev omenjene knjige med otroki s posebnimi potrebami preučuje tiste, ki imajo primanjkljaje na posameznih področjih učenja, otroke z mejnimi intelektualnimi sposobnostmi, otroke z različnimi motnjami, kot so višja stopnja naglušnosti, slepote in slabovidnosti ter okvar v duševnem razvoju, in otroke z nekaterimi oblikami gibalne oviranosti ali invalidnosti. Vsi ti otroci so pasivno institucionalizirani v posebnih zavodih, kar sodi v separaten model reševanja, in ne v integrativnega.

Razlikujemo tri sisteme razporejanja otrok s posebnimi potrebami; to so enotirni, zdravo-razumski, dvotirni, segregacijski (*two-track system*) in inkluzijski. Enotirni sistem vse učence vključuje v redni sistem vzgoje in izobraževanja (Španija, Portugalska, Švedska itd.), dvotirni

pa predpostavlja dva ločena sistema. Dijak je vključen bodisi v specializirane šole bodisi v redni sistem šolanja; med njima ni sodelovanja (Belgija, Švica). Slovenija se z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP, 2000) in drugimi zakoni uvršča v drugi sistem. Inkluzijski sistem ima boljše sodelovanje (Danska, Francija, Irska itd.), zato je za zagotavljanje enakih možnosti najprimernejši.

Avtorji knjige *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami* se ukvarjajo z vprašanjem enakih možnosti šolanja otrok s posebnimi potrebami na način njihove sprejemljivosti med sovrstniki v javnih vrtcih in šolah. Ali so skupine teh otrok dovolj odprte, prožne in kohezivne, da se lahko otroci s posebnimi potrebami hitro in kakovostno vključijo mednje? Raziskovalna hipoteza je bila, da redna skupina tem raje in lažje sprejema otroke s posebnimi potrebami v svojo sredino, čim bolj je odprta, prožna in socialno kohezivna. Uspešno vključevanje je tudi pogoj njihovega učnega uspeha. Žal pa raziskave kažejo, da prizadeti otroci v naših vrtcih in šolah večinoma niso uspešno vključeni v zdrave skupine. Raziskovanje avtorjev knjige je empirično, zato najde bralec v njej veliko tabel in grafov, ki dokumentirajo navedene trditve. S sociometričnimi merjenji so avtorji pokazali, da že obstoječa skupina otroke s posebnimi potrebami kot novince sprejme tem težje, čim bolj so ti otroci moteni, kar pomeni, da so jim premalo podobni. Imajo manj kot 80 odstotkov komunikativnosti, socialnih interakcij, odgovornosti in vztrajnosti, vendar jih je pri 40–60 odstotkih še mogoče normalno vključevati, saj celo vsa zdrava populacija teh sposobnosti nima izenačenih.

Obstoječe stanje bi lahko pojasnili tudi s tezo, da v Sloveniji primanjkuje socialnega kapitala pri povezavah med ustanovami in znotraj njih. To pomeni, da je premalo medsebojnega zaupanja, ki je potrebno za doseganje ciljev. Učitelji(ce) in vzgojitelji(ce) sprejemajo idejo o socialni vključenosti motenih otrok z dvomi, predsodki, zadržano in previdno. Zdravi gojenci v vrtcih in učenci v šolah pa tudi niso brez predsodkov do motenih. Očitno gre za zaostajanje pedagoške prakse za uresničevanjem zakonodaje zaradi premajhne strokovne pripravljenosti učiteljev in odsotnosti pomočnika, ki ga v razvitih državah imajo.

Avtorji navajajo dejavnike, ki vplivajo na slabo socialno vključenost otrok s posebnimi potrebami v redne skupine. Prvi je zadržanost strokovnjakov različnih profilov za sodelovanje pri reševanju novih problemov integracije. Naslednji je avtentičnost: manjka pristen, neposredni stik zdravih otrok z motenimi in ni programov, ki bi načrtovali spodbude za skupne aktivnosti pri pasivnih učencih. Tretja težava je v razvijanju stabilnosti oz. koncentracije pozornosti in vztrajnosti pri šolskih dejavnostih. Pogosto manjka natančna diagnoza izobraževalnih potreb motenih učencev. Učitelji bi morali izhajati iz psihofizičnih značilnosti takšnih učencev in preverjati ustreznost novih predstav, kar pomeni tudi razvoj specialnih didaktik. To znotraj sistema VAKOG pomeni, da je treba namesto prizadetega čuta razvijati senzorno kompetenco drugih čutil, ki učencem približajo (socialno) realnost. Četrty dejavnik je organizacija prostega časa, ki bi vključevala čim več raznolikih rekreativnih dejavnosti in iger; velik delež teh otrok prostega časa nima dobro organiziranega. Peti dejavnik je medsebojno sodelovanje otrok za doseganje skupnih učnih ciljev; tudi tu manjkajo spodbude za takšno sodelovanje. Enako velja za šesti dejavnik odgovornosti. V prvem triletju osnovne šole po Kohlbergovi shemi moralnega razvoja še ne moremo pričakovati, da bodo otroci odgovorni za svoja ravnanja. Spodbujati jih je treba k uživanju v potrebe posameznika in razumevanju. 80 odstotkov učiteljev je v anketi odgovorilo, da jim strokovnjaki drugih področij (logopedi, psihologi, specialni pedagogi, defektologi) pri tem spodbujanju ne pomagajo, prav tako pa tudi ne pri načrtovanju, izvajanju in ocenjevanju socialno-integracijskih dejavnosti. Pomembna je tudi kontinuiteta teh dejavnosti, sicer se njihovi učinki izgubijo. Treba bi bilo boljše razvijati jezikovno-komunikacijske spretnosti, pa tudi neverbalne govornice telesa otrok s posebnimi potrebami. Populaciji v vrtcih in prvem triletju osnovne šole kažejo podobnosti in razlike. Integracija otrok je v vrtcih višja, ker so otroci bolj vodljivi in med njimi še ni nastalo toliko socialnih razlik kot v šoli. Sociometrične meritve so pokazale, da niti zdravi otroci v prvem triletju niso med seboj dovolj dobro povezani.

S sistematičnim vzgojno-izobraževalnim delom se izrazitih motenj z integracijo motenih otrok ne da odpraviti, lahko pa se sposobnosti teh otrok toliko razvijejo, da jim to omogoča kakovostnejše življenje. Avtorji knjige niso opredelili, kakšne so posebne izobraževalne potrebe. V Sloveniji so bili že pred letom 2000 poskusi vključevanja otrok z motnjami v razvoju v redne skupine najbližjih vrtecev. Zakonodaja je to formalnosistemske uredila. V praksi pa so pogoji vključevanja kompleksnejši, kot jih lahko predvidi zakon. Če posebne potrebe posameznega učenca niso bile spoznane, zanj ni mogoče napraviti programa; posledica je, da se vključuje v redni program. Prav tako ni koordinacije med organi in komisijami, ki se ukvarjajo z vključevanjem otrok s posebnimi potrebami. Koordinator bi povezoval vse postopke, ki jih je treba opraviti za uspešno vključevanje. Čim izrazitejše so motnje, tem temeljitejše morajo biti pedagoške priprave za dopolnilno in redno delo s temi učenci. Očitno je, da bi morala vodstva šol prilagoditi in reorganizirati delo učitelja, ki ima že polno število ur obveznosti.

Knjiga opozarja pristojne organe, katere ukrepe je treba sprejeti in katere dejavnike upoštevati, da bi vključevanje učencev s posebnimi potrebami sistematično in optimalno zaživel v praksi. Namenjena je tudi vzgojiteljem v vrtcih in učiteljem v šolah, ki v svoje skupine dobijo učence s posebnimi potrebami, saj to zanje pomeni nov pedagoško-didaktični izziv, ter vsem, ki se srečujejo z vprašanji integrativnega pouka.

Maja Turnšek

Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec (ur.): Uvod v novinarske študije. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, zbirka Media, 2005. 396 strani (ISBN 9612352046), 17,52 evrov

Z učbenikom *Uvod v novinarske študije*, posvečenem Manci Košir ob njeni upokojitvi, so avtorji želeli na enem mestu zbrati ključna učna gradiva za 11 predmetov novinarstva. Uvodoma petindvajset akademskih let Koširjeve v portretu opiše Tomo Korošec, sledi pa ponatis enega njenih najbolj navajanih besedil *Javno komuniciranje kot oglaševanje*. Zbornik *Uvod v novinarske študije* je treba v prvi vrsti brati kot poskus obogatitve in olajšanja pedagoškega dela. Kot takega ga odlikuje jasen in lahko razumljiv slog pisanja, zelo dobra opremljenost s ponazoritvami tako dobre kot slabe novinarske prakse in vprašanja oz. vaje za samostojno delo študentov ali uvod v njihovo kritično razmišljanje. Tematsko bi ga lahko razdelili v tri sklope, čeprav te delitve v zborniku ni, teme same pa predstavljajo nabor najosnovnejših znanj, ki bi jih moral suvereno obvladati vsak študent novinarstva.

Najširši sklop je seznanjanje s stalnimi oblikami novinarskega sporočanja, pravili zbiranja informacij ter njihove presoje in strukturiranja v primerno žanrsko obliko. Sem lahko štejemo poglavja Vesne Laban, Marka Milosavljeviča in Sonje Merljak, ki nadaljujejo tradicijo institucionalizacije pričakovanj in standardov, vezanih na stalne oblike novinarskega upovedovanja, katerih začetki segajo v delo Mance Košir *Nastavki za teorijo novinarskih vrst* (1988). Poglavje Vesne Laban *Žanri vestičarske vrste, običajno poročilo in anketa v dnevnem časopisju* bralce uvede v tipologijo stalnih oblik novinarskega sporočanja po Koširjevi: na kratko opiše dejavnike objavne vrednosti in govori o novinarskem diskurzu kot poskusu odgovora na šest osnovnih vprašanj novinarskega sporočanja: *Kdo? Kaj? Kje? Kdaj? Kako? Zakaj?* Avtorica prepoznavna težavnost in problematiko predstave, da je možno objektivno ločevati med dejstvi in mnenji, saj »je vsaka informacija nujno tudi interpretacija ali celo reinterpretaacija«, vendar ta problem rešuje z normo nujnosti podajanja vira informacij, tj. določevalca pomenov, in ozaveščanjem novinarjev o tem, da se morajo v informativnih novinarskih besedilih vzdržati fraz ali besednih zvez, ki bi hote ali nehote izražale novinarjevo stališče. V nadaljevanju avtorica razumljivo, z obilico zgledov,